

Et nytt løft for Folgefonngata

Museumsanlegget i Folgefonngata, med arbeiderboligene nr. 9, 11 og 13, museumshage, Buen og uthus utgjør et samlet, intakt og unikt historisk miljø fra industrieringen i Odda. Anlegget forteller en sentral historie om den mer private siden av livet som ansatt ved smelteverket.

Høsten 2022 har Kraftmuseet arbeidet intensivt for å løfte Folgefonngata, med søknader og initiativ om istandsetting.

I regi av Kraftmuseets venner er det også søkt om støtte fra Sparebankstiftinga Hardanger til tiltak for universell utforming, og også denne søknaden nådde opp.

Vi har også fått støtte fra ordningen Museumsløft i Vestland fylkeskommune.

Kraftmuseet er nå klare for et større vedlikeholds- og opprustingsarbeid for å få museumsanlegget opp på et godt vedlikeholds-nivå, slik at det kan brukes mer, og på ulike måter.

Gjennom 2023 vil det bli arbeidet i Folgefonngata. Når anlegget er klart, vil museet i samarbeid med Kraftmuseets venner kunne gi flere brukergrupper muligheten til å oppleve disse flotte kulturminnene i den sjeldne, grønne lungen i Odda sentrum.

Juleverkstaden 2022 finn stad i Folgefonngata

den 26. nov. kl. 12-15

Studietur til Ytre Arna museum

Museumslaget reiste den 17. september på besøk til Ytre Arna Museum, et lokalhistorisk museum med utspring i tekstilindustriestedet Ytre Arna og Arne Fabrikker. Peter Jebsen grunnla tekstilindustrien i Arna da han i 1846 startet opp det første mekaniske bomullsveveriet i landet. Snart slo de to brødrene hans følge i driften.

Hvordan var forholdene ved Arne Fabrikker i 1900?

Avisa «Arbeidet» skildret forholdene ved fabrikkens slik 4. juli 1900:

«Værre end i Rusland.» «Et fulstendig slaver-eglement for arbeiderne.» Peter Jebsen blir i artikkelen omtalt som en mann som forstår «utbytningens kunst som faa» – og som slik hadde bygget seg opp sin formue.

Arbeiderne ved fabrikkens oppfattet ifølge artikkelen fabrikkstyrerne som konger i bygda, som skaltet og valt med arbeidernes liv og skjebner.

Avisa «Arbeidet» brukte altså sterke ord om tilstanden. Uka etter kom det imidlertid et motsvar i avisa Bergens Tidende,

en protest fra en gruppe blant arbeiderne som ville ha seg frabedt det sosialistiske bladets karakteristikker, og framstillingen av arbeiderne som ofre, eller – rent ut sagt – slavearbeidere.

I BT skrev arbeiderne positivt om sine liv, og malerisk om alt de fikk til på fritida, som: «En del har en Hageflæk at pusle med, hvorimod andre har sin Baat og Fiskeredskaper. Efter endt Arbejde i Fabriken tages saa fat på Hakke og Spade eller roes saa ud på den spejlblanke Fjord, langs de grønne Lier ud til Fiskegrundene og venter med Spænding på det første Nap. Og den ene Torsk og Hyse efter den anden ligger snart sprældende på Tiljen.»

Til tross for dette poetiske motsvaret var opprøret i gang, og fagforeningslivet begynte å vokse fram. Sommeren 1900, like etter at den første artikkelen hadde skildret arbeidet ved Arne fabrikkens som slavearbeid, ble Arne Fabrikkers Arbeiderforening stiftet, starten på en sterk fagforeningskultur som har bidratt til at Arne fabrikkens har fått en sentral plass i norsk arbeiderhistorie.

Liv Eirill Evensen

Kilder: - Ytre Arna Museum. - Bergens Tidende 30.04.22: «Værre end i Rusland».

20 deltakere fra Kraftmuseets Venner besøkte Ytre Arna museum og den levende tekstilfabrikken Oleana med utsalg.

Foto: Liv Eirill Evensen, Kraftmuseet.

Reklamestunt frå 1980

Verdskrisa i stålindustrien på slutten av 1970-talet nådde også Norge og Sverige. Svenskt Stål AB (SSAB) satsa 2 milliardar kroner for at dei innan 1982 skulle gå med overskot att. I samband med dette, hadde dei i 1980 ei reklamekampanje i den tekniske fagpressa i

Her er fremtidsmaterialet hele Europa har savnet.

Norge, som dreide seg om produktet Aluzink; stål belagt med ei legering av aluminium og sink. Reklamen viser ein superhelt som i ein teikneserie redder stålindustrien med det nye produktet. Dei ville ha Norzink med i kampanjen og slik har dette dukka opp i arbeidet med Boliden sitt arkiv.

Aluzink er en tynn stålplate belagt med en legering av 55 % aluminium, 43,4 % zink og 1,6 % silisium. Legeringen er utviklet ved Bethlehem Steel i USA og har vært brukt i 7 år. Aluzink gir helt nye konstruksjonsmuligheter fordi den er formbar og formbestandig. Den tåler + 300° uten å forandre utseende, og den har høyeste motstand mot korrosjonsangrep.

Bl.a. bruker den amerikanske bilindustrien Aluzink i produksjonen av lydpotter. Aluzink produseres foreløpig for oss i USA av Bethlehem Steel, slik at skandinaviske industrier skal ha muligheten til å anvende Aluzink for produksjon og utvikling. Vårt eget anlegg vil stå produksjonsklart i slutten av 1980.

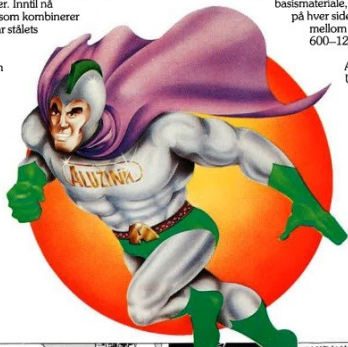
Aluzink beseirer aluminium

Aluminium er et utmerket materiale for vedlikeholdsfrie produkter, men det tøy og bøyer seg selv ved små press. Mange produkter krever en formbestandig tynnplate som tåler trykk og belastninger. Korrosjonsproblemene fører likevel til at aluminiumsplater ofte blir foretrukket fremfor galvaniserte plater. Inntil nå har man savnet en plate som kombinerer egenskapene. Aluzink har stålets styrke og aluminiumets korrosjonsegenskaper. Aluzink er nemlig en tynn stålplate belagt med en legering av 55 % aluminium, 43,4 % zink

og 1,6 % silisium. Dette gir optimal korrosjonsmotstand. Legeringen er utviklet ved Bethlehem Steel, USA, og vært brukt i 7 år. Bl.a. brukes Aluzink til rørisolering porter.

Aluzink leveres med stålplate i fiskekvalitet basismateriale, og belegges med 150 på hver side. Aluzink leveres i bjelk mellom 0,5 og 1,5 mm, bredde 600-1250 mm, i ruller eller for

Foreløpig produ Aluzink av Bethlehem Steel i USA, men anlegget vil stå produksjonsklart i slutten av 1980.

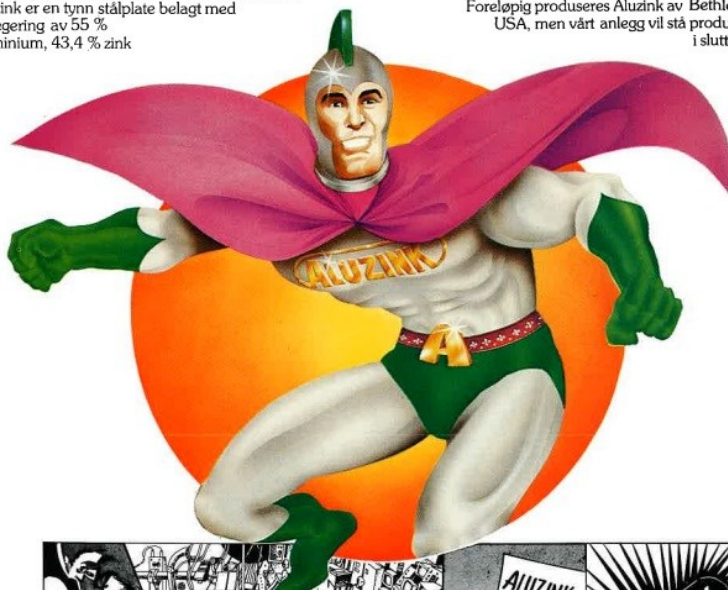

Fortsatt følger...

Aluzink - the missing link

Tidligere har valgt stått mellom galvaniserte plater eller aluminium. På grunn av korrosjonspåvirkninger har valgt ofte falt på aluminium. Men i mange tilfeller er det behov for formbestandige stålplater som motstår trykk, som tåler store belastninger, og som dertil ikke skal korrodere. Det manglende mellomledd er nå på markedet. Aluzink er en tynn stålplate belagt med en legering av 55 % aluminium, 43,4 % zink

og 1,6 % silisium. Den har stålets styrke, er formbar og formbestandig. Den tåler + 300° uten å forandre utseende. Aluzink har høy motstand mot korrosjonsangrep. Skulle man ønske å påføre maling er Aluzinkbelegget et første-klasses grunnlag. I prinsippet kan Aluzink bearbeides på samme måte som varmforstærkede plater. Foreløpig produseres Aluzink av Bethlehem Steel, USA, men vårt anlegg vil stå produksjonsklart i slutten av 1980.

Nasjonalbiblioteket og Boliden

Kraftmuseet har fått 2 nye prosjekt i samband med Boliden-arkivet:

Vi nyttar oss av Nasjonalbiblioteket i Mo i Rana si gratis teneste om masse-digitalisering av foto. Vi har i haust sendt ca 5000 negativ frå Boliden Odda AS til Mo i Rana, etter nøye merking og pakking av Sissel og Anne.

Vi veit ikkje kor langt dei er komne med arbeidet der oppe, men sendinga er komen vel fram.

Massedigitaliseringa gjer at mange fleire Bolidenfoto er klare for bruk i Boliden si jubileumsbok, som skal koma ut til 100-års-markeringa i 2024.

Forfattarane Frode Grimelid og Håvard Brede Aven er i full gang med skrivinga, og boknemnda har alt hatt sitt fyrste møte. Det er spanande å fylgja dette prosjektet.

Siri Jordal sender 5000 foto til Nasjonalbiblioteket.

Foto: Anne Gravdal, Kraftmuseet

Ny tilsett

Annett Rosenberger er Kraftmuseet sin nyaste medarbeidar. Annett kjem frå Berlin, og er utdanna ønolog (vinkyndig).

Ho kom til Hardanger for å læra om siderproduksjon, og fekk jobb på museet fyrst som sommarvert. Ei vakant stilling gjorde det mogleg å tilby Annett vikarjobb på formidling og bygg og anlegg utanom hovudsesongen.

Annett er ei likandes dame, alltid blid og utadvendt. Ho har lært seg godt norsk på den tida ho har vore her, og trivst like godt med museet som museet med henne.

Foto: Anne Gravdal, Kraftmuseet

Historisk tilbakeblikk - Odda Kreditbank

Odda Kreditbank var oppretta i 1907, som ein filial til Bergens Kreditbank. Banken overtok annekset etter Hotel Hardanger, som i si tid hadde vore Agas Hotel, og seinare blei til Ritabygget.

Banken hadde sine lokale mot nord og vest, og det var også plass til telegrafstasjon og telefonsentral i bygget. Dei øvre etasjane var bygde om til leilegheiter, der banksjefen sjølv budde i den største. Delar av denne vart seinare gjort om til kontor for fonds-avdelinga.

Axel Jacobsen var banksjef fram til 1920, då han vart avløyst av Sverre Andersen frå Kristiania. Andersen var banksjef til 1922. Bankhjørna vart på folkemunne kalla "Det glade hjørna", då dette var ein fast samlingsplass der folk stod og skravla og skratta til langt på natt. Banken måtte halda ope for kundane då dampbåten kom, anten det var middag eller midnatt.

Då Tyssedalsvegen vart opna, blei krysset ved bankhjørna døypt om til "det farlege hjørna", då bilar kom susande ned Røldalsvegen (i dag gågata) og ofta kolliderte med bilar som kom frå Tyssedal.

Kreditbanken gjekk i likvidasjon i 1931, bygget vart kjøpt av Christian Gulbrandsen og gjort om til fleire leilegheiter og butikklokale. Her kom Rita sitt bakeri, som skulle gje huset namnet Ritabygget. I 1978 vart bygget rive, og det såkalla Espelandshuset bygd. I dag er det ein sportsbutikk i bygget.

Banksjef Andersen døydde på Frelsesarmeen sin pleieheim på Hadeland i 1973, etter å ha budd på eit sjømannshospits i Oslo eit år. Det viste seg at han var millionær då han døydde.

Foto og kjelder: Kraftmuseet arkiv og Olav Kolltveit i lokalavisa Hardanger, Nasjonalbiblioteket - nb.no

Kraftmuseets Venner i bok

Forbundet for norske museumsvenner har gitt ut boka «Gode museumsvenner i 25 år» i forbindelse med FNM sitt 25 års jubileum. Den gir en presentasjon over de 64 venneforeninger som er medlemmer av FNM.

Boka kan bestilles av styreleder Ingunn Mossefinn på e-post: galleri@odda.info. Den koster kr. 250, pluss 100 kr frakt.

Løyingar

Hovedutval for Kultur, Idrett og Inkludering ved Vestland fylkeskommune tildelte Kraftmuseet kr. 361 364 i stønad til omsøkt vedlikeholdsarbeid i Folgefonngata 9, under ordninga Museumsløft.

Sparebankstiftinga Hardanger har løyvd kr. 230 000 til universell utforming av hagen og Buen i Folgefonngata.

Det har også kome ei straumstøtte på 310 000 kr. frå Vestland fylkeskommune til Kraftmuseet.

Retur: Kraftmuseet, Naustbakken 7, 5770 TYSSDAL

Verv medlemmer til vennelaget!

Som medlem får du gratis inngang for deg, og den næraste familie (ved familiemedlemskap) i museet si ordinære opningstid. Du kan delta på Vennelaget sine årlege turar og arrangement.

Bladet Liv og Rør kjem i posten med informasjon frå Kraftmuseet og Kraftmuseets Venner. Du er med på å støtta stiftinga Kraftmuseet. Bli med i *Kraftmuseets Venner* og arbeid for eit godt museum for Odda og Tyssedal, for vasskrafta og prosessindustrien og deira bidrag til bygginga av det moderne Norge.

Kraftmuseets Venner har også eiga facebook-side! Om du har lyst til å like oss, finn du sida her:

www.facebook.no/kraftmuseetsvenner

www.facebook.com/kraftmuseet

Kontingentsatsar:

Enkeltmedlemmer:	kr	150
Familiar:	kr	200
Foreningar og lag:	kr	300
Bedrifter, skular, osv.:	kr	1 000
Kontakt:	Leiar Ingunn Mossefinn	
E-post:	galleri@odda.info	
Tlf.:	93441830	

Kasserar: Greta Nordlund

På nettsida www.digitaltmuseum.no kan du leita gjennom Kraftmuseet sine om lag 17000 historiske fotografi. Finn du eit foto du kunne tenka deg å ha, tek du kontakt med fotoavdelinga på

post@kraftmuseet.no for tinging.

DigitaltMuseum

Skal du arrangera kurs, seminar eller konferanse?

Vi skreddarsyr opplevingar i historiske omgjevnader: kulturinnslag, omvisingar, turar, lagbygging, konsertar, etc. Kontakt oss for tilbod: post@kraftmuseet.no - 53 65 00 50

www.kraftmuseet.no, www.facebook.com/kraftmuseet